

KRVAVCU HOČEJO SPREMENITI LICE

PO ČEM JE GORSKI SVET

Osrednji slovenski dnevnik Delo je v sobotni prilogi dne 16. 12. 1989 objavil zgovoren članek »Zaščita izgubljene nedolžnosti«, v katerem svoje sanje skozi pero Milana Mavra razlaga direktor RTC Krvavec Franjo Kreačič. Podjetniška miselnost, kako razširiti »svoje« podjetje na družbenem svetu (le čigavo je to?), zgovorno potrjujejo tudi podnaslovi, dodani najbrž v uredništvu, vendar natančno v slogu velikih načrtov in posegov, kakršni so v slovenskem gorskem svetu že bili. Tako podnaslov »Od nenačrtnosti do strahu pred načrtnostjo« že sam po sebi izdaja sum, da je marsikatera investicija in poseg na Krvavcu — kot še marsikje drugje — že bila izvedena brez predpisanih soglasij in dovoljenj. Enak je tudi podnaslov »Če smo že rekli A, recimo še B«. To je sistem domin pri širjenju zmogljivosti, ne da bi se vprašali po prostorski in ekonomski upravičenosti investicije.

Obnašamo se, kot da je gorski svet nad gozdno mejo »nikogaršnji« svet, kjer se s soglasjem peščice lahko dela, kar se hoče. Ker gre za gorski svet (beri: neploeden svet), nas ne zanima niti vse spodaj, recimo samo gozdovi ali vodozbirna območja.

Med slovenskimi gorskimi smučišči ima Krvavec poseben položaj tako zaradi svoje bližine do večjih mest kot zaradi ekološke občutljivosti. Če je že hitro dostopen, pa je gneča na spodnji postaji vedno velika. Zaradi odprtosti terena, ki kot razgleden pomol moli med dolinama Kokre in Kamniške Bistrice, Krvavec ni primeren za kakšen večji urbani poseg, kot je na primer gradnja 1500 do 2000 turističnih ležišč in temu ustrezne prometne in gostinske infrastrukture.

Smučišča na Krvavcu so sončna in zato tam najprej pobira sneg. To pomeni krajšo smučarsko sezono. Odprtost vetrovom in izpostavljenost hitrim spremembam vremena pa postavlja vprašanje, kam naj se ustrezno umakne toliko smučarjev in kako naj bi jih v sili hitro evakuirali v dolino. Izgradnja žičniškega sistema, kot ga načrtujejo do višine nad 2000 metrov, pomeni hud vizualni poseg v krajino pretežni del leta, to je vsaj devet mesecev. Razumljivo je, da tak RTC pomeni ob tolikšem številu gostov, če sploh bodo, ogromne količine vsakršnih odpadkov. In kakšna nevarnost za vodozbirna območja bi bilo skladišče goriva za teptalce snega pod planinskim domom!

V Sloveniji so vodnozbirna območja v gorah zadnji rezervati pitne vode. Podtalnica na Ljubljanskem in Sorškem polju že postaja vprašljiva, kot je to še mnogo bolj

drugje po Sloveniji. Ni dvoma, da bi tolikšen turistični kompleks na Krvavcu imel zdaj še neznan, vendar znaten vpliv na vodnozbirna območja, pa naj bi bil greznični sistem še tako urejen.

Kaj menijo lovci in gozdarji, je seveda tudi vprašanje. Če se bo divjad preselila in bo odslej delala kmetom pod Krvavcem manj škode, to ne more biti prednost. Naj se kdo od planerjev spomni še na progo za smuk v Kokro ali Bistrico, pa bodo vetrolomi in gozdarji imeli kaj dela, saj je Krvavec tako in tako dovolj odprt svet.

Po svetu je znano, da isti gorski centri nimajo dveh enakovrednih sezon. Če je neko turistično središče načrtovano za zimsko sezono (te pa so pri nas in povsod v Alpah vse manj založene s snegom), to ne pomeni, da je uspešno tudi poleti. Pa primerjajmo zimski Krvavec s celoletno sezono že zdaj!

Ni dvoma: če se že dela krajinska zasnova za območje Krvavca, bodo poleg razširjenega RTC Krvavec zamišljena tudi nova naselja za zasebnike in podjetja. Ta bodo torej še dodatno obremenjevala prostor z vsem, kar prinašajo.

Kaj pa nam je končno na robu kupne moči za marsikoga, ko imamo tudi v Sloveniji nerazvite občine, vsega tega treba? Ali je širjenje RTC po sistemu, če delajo pri tem, zakaj ne bi še pri drugem RTC, to potrebno spričo opozoril glede propadanja gozdov in slovenskega okolja?

Krvavec je izrazita nedeljska smuka, za prenekaterega celo popoldanska, in bo tak tudi ostal, pa če bodo počitniška stanovanja stala ali ne.

Preprosto neverjetno je, kako le nekaj mož lahko odloči o takem posegu v razmeroma majhen slovenski gorski svet. Kaj sploh še imajo pri tem planinci, lovci, gozdarji, hudourničarji, vodarji, sanitarna inšpekcija, pa še marsikdo drug? Ali je izdajanje soglasij in dovoljenj pristojnost ali pa kar monopol in privilegij? Kljub zakonu ni povsem jasno, do kod seže pravica do prostorskega načrtovanja. Očitno je, da ne gre več za strokovno pristojnost, ker ne vemo, kje so meje smotrnosti. Tako že tičimo v potrošništvu ne le družbenega denarja, pač pa tudi skupnega prostora, naravnih bogastev in celo naravnih virov.

Zato predlagam, da **republiški komite za varstvo okolja in urejanje prostora pri izvršnem svetu Slovenije:**

1. eno od točk dnevnega reda katere od svojih sej posveti prostorski problematiki in urejanju gorskega okolja, kar doslej ni bilo posebej obravnavano;
2. načne vprašanje urejanja gorskega pro-

stora z vidika posebnih in splošnih družbenih interesov, ki jih imajo tudi planinci, lovci, gozdarji, vodarji in drugi;

3. obravnava vprašanje izdaje soglasij in dovoljenj, ki za taka območja, kot je gorski svet, in za tako velike prostorske posege ne morejo biti le od lokalnih organov;

4. sproži vprašanje učinkovitega in celovitega inšpekcijskega nadzorstva za vse, kar se zgodi in opravlja v gorskem svetu;

5. razpravlja tudi o problematiki izgradnje in širjenja RTC v Sloveniji z vidika,

kaj to pomeni za krajino, zaščito gozda in vodnih virov, onesnaževanja z odpadki, uničevanja gorskega prostora, varstva narave, smotrnosti širjenja zmogljivosti in porabe družbenega denarja;

6. na primeru RTC Krvavec sprejme ustrezna stališča.

Poseg v širše okolje Krvavca in še marsikaj drugod v gorah je kot v posmeh stališčem, ki jih je v zvezi z varstvom gorskega okolja sprejela PZS na skupščini leta 1987.

Dr. Tone Strojín

PLANŠARIJA PA PROPADA

Na podlagi študije o razvoju Krvavca, ki jo je izdelal republiški inštitut za urbanizem Slovenije, je bila 23. novembra lani na pobudo in v organizaciji krajevne skupnosti Cerklje in okoliških območij, ki so usodno, posredno ali neposredno povezana z dogajanjem na Krvavcu, javna razprava. Planinci na to zborovanje posebej niso bili vabljeni, vendar so se ga udeležili. Kakšno uro so predstavniki Inštituta za urbanizem iz Ljubljane razlagali svojo študijo.

Planinci dobro vemo, koliko nestrokovnih posegov je zadnje čase že bilo na Krvavcu, koliko črnih gradenj je tam zgoraj, kakšne vplivne podpore najrazličnejših

funkcionarjev so bili deležni marsikateri posegi v Kalško goro, Dolge njive in Kalški greben. Kljub množici komitejev in organov v Ljubljani se je Krvavec razvijal velik del samorastniško in se tako še vedno razvija.

Vendar se spreminja v kras. Naravno dediščino Zvoha so izmalčili, spremenili so pobočja, nestrokovno opravili poseke, odstranili rušje, onesnažujejo podtalnico, v območju vodnih rezervatov bi gradili velike rezervoarje tekočih goriv, čistilne naprave pa so takointako samo za dekoracijo.

Zdaj je najbolj žgoč problem onesnaženja planinskega sveta v rododendronu in rušju brunarica, last letališča Brnik. V nekajletnem obratovanju so z neuničljivo embalažo in z odpadki onesnažili več kot kilometer dolgo pobočje od Krvavca proti

Takole je na Krvavcu nekaj zimskih mesecev, kadar je tam seveda kaj snega, največji del leta pa je tod zaradi tega razrita in osiromašena gorska pokrajina.

dolini Kokre. Druga katastrofa je valjenje kamenja, velikanskih količin skalovja s Krvavca čez obronek v dolino Kokre, to pa — če nič drugega — uničuje floro in gozd. Zaradi brezbržnosti ni pravega odnosa do narave, enostranski interes in nestrokovnost pa naposled vse opravičita.

Nikjer niti v novih niti v starih načrtih ni trdnih študij o ekonomski upravičenosti in smotrnosti takih naložb in posegov. Na koncu koncev so vozovnice bistveno dražje kot v Avstriji, zidavo počitniških stanovanj bodo plačevali izgrubaške delovne organizacije, to pa je sistem sodobnih podjetnikov oziroma legalna mafija.

Planinski zvezi Slovenije se ni zdelo vredno kakoržekoli onemogočiti ali preprečiti nov poseg v Dolge njive in Kalški greben. Zato pa je PD Kranj urgiralo pri izvršnem svetu kranjske občinske skupščine. Inštitut za urbanizem SRS je opravil telefonsko an-

keto in zvedel, naj do leta 2000 tja gor ne bi posegali. Kranjski planinci pa so ob tem priporočili, naj bi iz ustreznega sklada podprli obnavljanje že od leta 1955 propadajoče planšarije na Dolgih njivah ter tod morebiti postavili skromno planinsko zavetišče, ne da bi seveda dovolili do tod dostopa s Krvavca z žičnico; tak poseg bi morali najstrožje prepovedati.

Žal v ljubljanski študiji ni omenjeno, kaj je doslej povzročil laični posek gozda na Krvavcu, kaj povzročajo tam ceste in druge naprave, za obratovanje katerih so potrebna tekoča goriva, kakšna je bila škoda na drevju, flori in favni in do kolikšne mere je že načel gozd na krvavških pobočjih, kjer se odlaga ogromno nesnage, ki prihaja iz kotlin industrijskih središč. Kajpada za to ni kriv RTC Krvavec kot upravljalec Krvavca, ampak financirji.

Franc Ekar

PREDVOJNI LEPI SPOMINI

TAK JE MOJ KRVAVEC

DUŠAN KRAPEŠ

*Ko je človek posekal prvo drevo,
se je rodila civilizacija.
In ko bo posekal poslednje,
se bo končala.*

August W. Eichler

Vsak doživlja svojega. Resda se fizično spreminja počasneje. Duhovni delež je pa za vsakega svojstven in vedno drugačen. Ko sem prvič kot otrok slišal besedo Krvavec, me je čudno presunilo. Kdo krvavi? Kaj krvavi? So ob obronkih Krvavca naši predniki tolkli Turke in krvaveli? Je na jesen pokrajina krvavo rdeča od usihajočega listja na drevju? Šele legenda o Krvavcu naj bi pojasnila to skrivnost. V verzificirani obliki bi tekla nekako takole:

*Psoglavci so očeta Ajda ubili.
Zatekli sta se hčerki tja v goré,
Krvave solze za očetom sta točili,
krvav studenec je privrel v dolé.
Odtod Krvavec svoje ima ime.*

Že kar narejen najstniški hribolazec sem imel že marsikaj za seboj, denimo Veliko Planino, Konja, Korošico, Ojstrico, Planjavo in še kaj. Očka nam je bil dober vzornik. Pa sem tiste čase zagledal nekje na steni čudovito fotografijo: debela snežna odeja pokriva pobočje, težko obložene redke drevesne veje se globoko upogibajo, skoznje se svetlikajo Juliji v ozadju, kajpada s Triglavom v sredini. Čudovita umetniška fotografija v stilu Jake Čopa! Nepozabna! To je bila fotografija, posneta

nekje na južnem pobočju med Križko planino proti Krvavcu.

Takrat me je zamikal Krvavec.

Tiste čase se nam še sanjalo ni o žičnicah, vlečnicah, RTV stolpu, cesti. Civilizacija je še dremala v dolini. So pa Badjura, Kunaver in še kdo prerokovali Krvavcu »svetlo smučarsko bodočnost«. Tako se je civilizacija pritihtapljala in pritihtapila v letih tudi tja gor.

Toda moj Krvavec, ki ga nosim v srcu, je tiste stare sorte.

PRVOBITEN KMEČKI TURIZEM

Popoldanski vlak nas je pripeljal v Kamnik. Ponavadi se je že mračilo. No, potem pa po želji, toda vsekakor v Stranje, čez planino Osredek na Križko planino ali pa iz Kamnika čez Tunjice, Sidraž, Sv. Ambroža in Jezerca na Križko planino. Po prvi je bilo hoje pet, po drugi pa šest ur. Huda strmina čez Osredek je bila priporočljiva le, če je bilo pobočje kopno. Torej na pomlad. Šele čez leta je postala varianta na Cerkije »moderna«.

Največkrat so torej tiste čase »pele« Tunjice, Sidraž in Sv. Ambrož (1084 m) sredi krvavškega pobočja. Do tod smo se kar dobro ogreli in nahodili, posebno če smo naleteli na celec. Nekoč, se spominjam, je segal kar do pasu.

Pokojni Nace ali tudi »Ambružar« je bil mežnar pri cerkvi poleg. Tu smo se vedno ustavili. Za majhen denar si dobil čaj, včasih pa tudi »kačjo slino«, se pravi domače žganje.

V sila skromni obliki je Nace gojil nekakšen kmečki turizem. Celo prenočevali